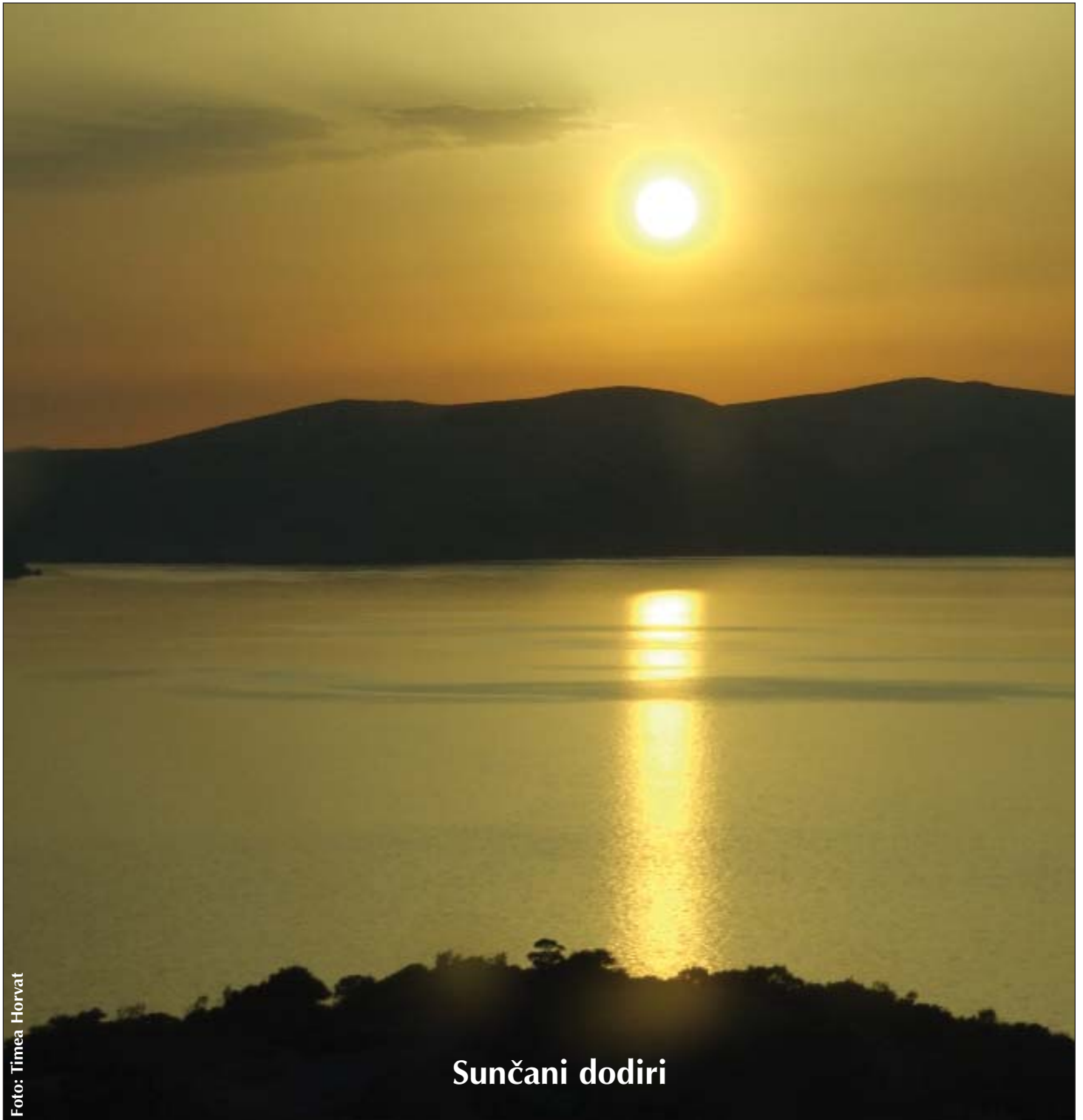

HRVATSKI glasnik

Godina XVII, broj 31

2. kolovoza 2007.

cijena 100 Ft

Sunčani dodiri

Foto: Tímea Horvat

„Glasnikov tjedan”

Komentar

Nema sukoba, već samo generacijskih nedostataka

Odavno nas zaokuplja pitanje zašto imamo iste ljude u našim krovnim tijelima u Skupštini HDS-a i Zemaljskom odboru SHM-a, zašto na našim priredbama vidamo uglavnom iste ljude, zašto je tako malo novih lica, i konačno, zašto je tako malo mladih u strukturama društveno-političkog života Hrvata u Mađarskoj. Nije sretno ako se taj problem izoštiri na generacijski sukob, jer on, po meni, niti postoji niti nam je potreban. O čemu je onda riječ? Naprosto o tome da je proteklih desetljeća, kada smo mi, Hrvati, bili brojčano znatno jači, pa samim time možda i organiziraniji, aktivniji, izrastao naraštaj – kada se hrvatski jezik učio ne samo u školi već se govorio i očuvao u obitelji, rabio u svakodnevici – koji je doista preko svoga angažiranja, svojim radom stekao ugled u hrvatskoj zajednici. Naraštaj koji je odrastao u takvoj sredini gdje ljubav prema materinskom jeziku, poštovanje prema svojim pradjedovima i nacionalni ponos nikada nisu bili upitni.

Kada su u našim najmanjim sredinama, u našim hrvatskim mjestima ukinute naše škole, djeca nam već nisu dobivala onaj odgoj kao prije. U većinskim školskim sredinama zanezareno je ne toliko učenje jezika, koje je do danas opstalo u nekom obliku (o čemu bismo mogli isto podosta raspravljati), koliko njegova svakodnevna uporaba, pa time i komunikacijska vrijednost. Naša djeca više nisu odgajana u onome nacionalnom duhu kao prije, pa su nam naraštaji nestajali asimilirani u većinskim sredinama bez osjećaja za nacionalnom pripadnošću, bez brige za svoj jezik, bez izgradnje nacionalne samobitnosti, ponosa i, konačno, odgovornosti za sve ono čime su nas naši preci zadužili. Nemojmo se onda čuditi da se djeca tih naraštaja, koja su odrasla uglavnom u 70-im i 80-im godinama 20. stoljeća, u društvenim prilikama kada je nacionalna manjina svedena samo na folklor, na pjesmu i ples, tek sada počinju buditi, postajati svjesnim svega propuštenog. Vjerujem da izlaz iz ove teške situacije u kojoj smo se našli 90-ih godina, mogu ponuditi samo naša jaka odgojno-obrazovna središta koja će ponovno odgojiti naraštaje kao nekoć, te da će se ova nova generacija uključiti u naš društveno-politički, prosvjetni i kulturni život. I samo još nešto. Dok je poslijeratna hrvatska inteligencija uglavnom stasala izobrazbom i odgojem prosvjetnih i kulturnih djelatnika, današnja hrvatska zajednica ima znatno širu inteligenciju, međutim, ni ona nije uključena. Treba naći putove kako doći do onih naših ljudi koji nam mogu dati novu dimenziju na raznim područjima života, integrirajući hrvatsku zajednicu u cjelokupno društvo s izgrađenim vlastitim identitetom, jezikom, kulturom i svim ostalim. Da budemo ne samo priznati nego prepoznati i prepoznatljivi. S. B.

Globalno zatopljenje, sintagma koja nas zabrinjava više nego inače ovih prevrućih ljetnih dana. U tjednima koji su iza nas zabilježene su visoke temperature; u nekim krajevima toliko visoke nisu bile već više od šezdeset i više godina. Pa iako volimo vrućinu, svaka topla godina toplija od prošle, pomalo nas i zabrinjava. Ledenjaci se tope, količine plina su sve veće. Tko će napiti i nahraniti žedno i gladno ljudstvo u nadolazećim

mijenja se samo klima, kaže ruski znanstvenik Aleksej Dmitrijev, nego i mi kao ljudska bića doživljavamo globalnu promjenu naših vitalnih životnih tijekova. Kažu kako će globalno zatopljenje u 21. stoljeću na europskom kontinentu najviše pogoditi Sredozemlje i alpska područja. Posljedice će biti suše, šumski požari, premještanje tradicionalne vegetacije

na sjever te gubitak obradivih površina. Od 14 do 38 posto populacije Sredozemlja živjet će u područjima s nestašicom vode. Zimi će sniježiti uglavnom na visinama od 1500 i 1700 metara, a ne kao do sada – od 1300 metara. Kako se nositi s klimatskim nedaćama 21. stoljeća te smanjiti strah i opasnost od posljedica globalnog zatopljenja i promjene klime? Zamislite, to možete postići i tako da ne jedete tolike količine mesa, da smanjite temperaturu u svome stanu, optimalno trošite vodu, da birano sakupljate otpad kako bi se mogao nadalje iskoristiti. To je samo djelić savjeta koje smo pročitali u mnogobrojnim novinskim stupcima.

Upozoravaju nas kako smo pretjerali i kako treba znati da ni planet Zemlja nije nešto što se može iskorištavati bez ikakvih posljedica.

Branka Pavić Blažetin

Upozoravaju nas kako smo pretjerali i kako treba znati da ni planet Zemlja nije nešto što se može iskorištavati bez ikakvih posljedica.

Dopredsjednik HDS-a Matija Šmatović je nazočio potpisivanju sporazuma u Sambotelu zajedno sa zastupnicama županijskoga manjinskoga tijela

Željezna županija

Sporazum o sudjelovanju

Ferenc Kovács i Edita Horvat-Pauković

U sambotelisku zgradu Željeznožupanijske skupštine 12. julija, četvrtak, u prostoriju Grbov su bili pozvani županijski predsjednici, zastupnici romske, hrvatske i nimške manjinske samouprave na svečani akt, tj. na potpisivanje suradnje med Željeznožupanijskom skupštinom ter manjinskim tijeli. Na početku svetačnosti predsjednik Željeznožupanijske skupštine Ferenc Kovács je govorio o tom da dotična županija svenek je podupirala na svojem tlu živeće narodne grupe ke su sastavni dio ove regije. Županijska skupščina po zakonu odredjeno osigurava besplatno županijskim manjinskim samoupravam ured, namješčaj, opremu, hasnovanje Interneta ter plaća i sve stroške za funkcioniranje ureda, u ulici Sugár 9. Iznad državne potpore od 640 jezero forintov, Skupščina još pol milijun forintov da na djelovanje županijskim manjinskim tijelam. Potpredsjednik Odbora za manjine i vanjske posle u Željeznožupanijskoj skupščini Csaba Gyula Görcz je naglasio da kroz povijest polag granice živeće manjine jako čuda su trpile, još su vjerom i hrabro vanstale polag Ugarske (Sela vjernosti). Od 1990-ih ljet su se ojačale, sve već narodnosnih društav imaju u županiji, a istaknuto djelo pripadnikov nagradjuju posebnim županijskim priznanjem „Za manjine“. Odbor za manjine i vanjske posle je i ljetos novčano mogao podupirati 34 naticatelja, narodnosne programe, kulturno-umjetnička društva. Za daljne djelo je hrabrio nazočne Hrvate, Nimce i Rome i nazvao temeljnim kamencem i ovu svetačnost. Dr. Miklós Wenczl, predsjednik Nimške manjinske samouprave, je spomenuo da uz dvi nimške čuvarnice i jednu osnovnu školu u Sambotelu još svenek nimaju sridnju školu,

kade bi se podučavao narodnosni nimški jezik i da ni peljači dotičnih institucij nisu Nimci.

Edita Horvat-Pauković, predsjednica Hrvatske manjinske samouprave u Željeznoj županiji, takaj je prvenstveno razglabala oko podučavanja hrvatskoga jezika na području županije i dotaknula je i hakljivu temu, da s odlaskom petroviskoga farnika u mirovinu, u cijeloj županiji ostaje samo jedan hrvatskogovoreći dušobrižnik. Attila Dávid, županijski predsjednik Romske manjinske samouprave, je rekao da im je program za ovo ljetu gotov ter da se ufaju da će moć skupa sa Željeznožupanijskom skupštinom olakšati tešku životnu situaciju Romov, najprkoraknuti u njevom obrazovanju, zapošljavanju ter u odrivanju diskriminacije. Za svečanimi govori su zgora spomenuti predsjednici svojim potpisom posvetili dokument sudjelovanja, uprav tako kot s druge strane predsjednik županijske skupštine Ferenc Kovács ki je na kraju svetačnosti još dodao: „Ovde živeće manjine čuvaju svitski kinč, čije očuvanje je naša skupna dužnost i zadaća i zato jer je to neprocjenljiva vridnost i Željezne županije.“

-th-

GARA – Garska Hrvatska manjinska samouprava i ove godine planira organizirati ljetni folklorni tabor za djecu i mladež, iako još nije utvrđen točan datum održavanja. Kako nam reče Stipan Krekić, organizirat će se trodnevni tabor za jedan vikend, a voditelji folkloru biti će bračni par Kričković iz Budimpešte. Osim toga predviđaju izlet u Hrvatsku, posjet Đakovu i đakovačkoj katedrali, a želja im je posjetiti i Kopački rit u hrvatskoj Baranji. Početkom rujna, točnije 8-oga, u Gari će organizirati Bačvanski susret hrvatskih tamburaških sastava. Održat će se koncert u okviru kojega će se predstaviti svi tamburaški sastavi, a zatim će prirediti hrvatsku plesačnicu.

ŠOPRON – Dvi ljeti tomu da 8-10 ljudi u ovom gradu, pod peljanjem Koljnofca Geze Völgvija, se uči guslati na tambura. No, ova grupa je zvanaredna u starosti sviračev, pokidob su to Hrvati zrelije dobi. Najstariji učenik je 85-ljetni Joško Pušker. Jedni su si sami kupili tambure, drugi uz pomoć mjesne Hrvatske manjinske samouprave su dobili prve svoje instrumente. Tajedno jedanput imaju vježbu od 2-3 ure u Hrvatskom klubu i jako rado si i zajačidu. Prvi značajniji nastup su imali pred kratkim na V. Šopronski Hrvatski dani.

PETROVO SELO – Kako smo o tom već pisali, Ivan Šneller, mjesni farnik, ide u mirovinu, a službeni oproščaj se održao 29. julija, nedilju, na desetoj maši. Dugoljetošnji dušobrižnik i nadalje ostane u Petrovom Selu, a njegovo mjesto na fari će prikzeti mladi gospon Tamás Várhelyi ki je dovidob Boga služio u selu Gellénházi.

HRVATSKI ŽIDAN – Od 31. julija znova je glasna i živahna židanska loza oko kapele Peruške Marije. Naime, sad jur 14. put se organizira tradicionalni tabor Hrvatskoga katoličkanskoga omladinskoga, vjerskoga i kulturnoga društva. Kako je rekao peljač tabora Petar Horvat, najavljenih je oko 70, prvenstveno iz hrvatskih naselj, a pomoćnikov je oko 20 ljudi. I ljetos običuju organizatori u programu predavanja, djelaonice vjerskoga karaktera, prošecije, izlete i zanimljive lozne zabave. Peruška-bend će i nadalje vježbati na veselje svih sudionikov, bit će i hrvatske plesačnice, sadjenja Peruškoga stabla, a u nedilju pri oproščajnoj maši bit će blagoslovljena štatua kralja Davida, ki je zaštitnik narodnih glazbalov. Pri crikvenom obredu će pod vedrim nebom sudjelovati brojni gradiščanski tamburaši.

„Dan mazanice 2007” u Mlinarcima

UMOK – Na bučuri, svetačnosti zaštitnice mjesne crikve sv. Ane, tamburaški orkestar Kajkavci očekivao je sve zainteresirane na promociju CD-ploče *Mi smo Kajkavci*, u kulturni dom 29. julija, nedilju, početo od 17 ure. U povijesti ovoga muzičkoga sastava to je prva javna prezentacija nosača zvuka, a to im je već treći glazbeni produkt.

GRADIŠĆE – Udruga odgojitelj za arapske konje u Moslavini, Donji Krivaj-Voloder ljetos organizira 11. konjanički maraton. U minulih deset ljet tijekom 77 danov maraton je prošao po svi hrvatski županija, a ljetos se je prihvatila međunarodnoga putnoga cilja. Naime, od 5. do 12. augustuša jahanjem od Volodera do Beča, posjetit će se Petrovo Selo, Gornji Četar, Narda, Prisika, Koljnof, Šopron i Cindrof. Maraton, dug 500 km, pod nazivom „Tradicija prošlosti – potreba budućnosti“ čez osam dan sa spravišći s Gradišćanskimi Hrvati naglasit će dosadašnje povijesno-kulturno-gospodarstvene veze, a po mogućnosti afirmirat će i nove. Pokidob se u septembru 40. put priređuju „Voloderske jeseni“, tu najpoznatiju manifestaciju trgadbe grojza s prolazom krez Gradišće, reklamirat će ovi misionari i pozvat će ovde funkcionirajuća društva na sudjelovanje pri toj priredbi. Uz to, prik promocij, foto-video prikaza moć će se upoznati i dosadašnji maratoni u Hrvatskoj, a s tim ujedno kanu zbuditi pažnju za ovu iznimnu hrvatsku turističku vridnost.

ERČIN – U organizaciji Hrvatske manjinske samouprave grada Erčina i Kluba erčinskih Raca, 30. lipnja s domalo stotinjak sudionika održana je plesačnica u tamošnjem domu kulture. Sudionici plesačnice, koji već mjesecima vježbaju hrvatske koreografije, pozdravili su Márkóa Szili i Katinku Farkas. Nakon plesačnice sudionici su mogli uživati u domaćim kolačima i ukusnom gulašu.

Organiziranje dana mazanica iskrsla je prije pet godina u glavi obitelji Bertok želeći pridati značenje nekadašnjim hrvatskim običajima, kulturi, gastronomskim vrijednostima, te da na taj način okupe Mlinarčane pa i Hrvate okolnih naselja. Priredbi se priključila mjesna samouprava, pa se na Danu mazanica priređuje i Dan sela.

Toga dana, 7. srpnja, okupilo se mnoštvo žitelja iz okolnih sela, bio je to zapravo susret ljudi iz svih hrvatskih pomurskih naselja, a mazanice su ubrzo i nestale.

Dan mazanica započeo je na obližnjoj šljunčari s međunarodnim natjecanjem ribiča, predvođenim Ladislavom Ribarićem, predsjednikom mlinaračkoga Ribolovnog društva. Ulov je bio vrlo dobar: smuđevi, šarani ubrzo su došli na mamac. Najuspješnija je bila družina iz Svete Marije, zatim iz Mlinaraca, a treće su mjesto osvojili Kotoribljani.

Ako su već ribiči trebali rano ustati da bude sirovine za riblju juhu, ni mještani nisu smjeli dugo spavati, jer su ih budili puhači, to je bilo pravo nagovještavanje proslave sela.

U prijedopnevnim satima organizirana su natjecanja za djecu na školskom dvorištu: vrtuljak, tobogan, bojanje na tijelo, djeca su se mogla naigrati.

Žene su cijelo prije podne «prepravlale» u kuhinji kako bi mazanice bile fine.

Mazanica je zapravo siromašna gibanica, ali u oskudnijim vremenima u Pomurju uvijek je bilo gospodsko jelo, a njezin fin okus i danas se može kušati. Je li to samo prazna, prosta, namazana samo mašču, odnosno kosanom mašču, slana ili slatka, namazana vrhnjem ili dizana s višnjama, sirom, vrhnjem, orasima ili grožđicama, svaka vrsta se rado kušala.

«Negda je bila šterčija pak neje bilo moče sakojake fele kupiti v štecunu. Kaj je domaj bilo, do toga se napravil obed, al večerja. Mazanico so negda prajili z mašču, da je bilo malo kiselo vrhne, ondak so to deli nuter pak sol, potle so več prajili i slatko z grožđicama, ondak potle zdignjeno mazanico» – rekoše Mlinarčanke, majstorice

mazanica. Mazanica je fina samo onda ako su dobro zamijesili tijesto, jer ono dolazi do većeg izražaja, a ne nadjev.

Načelnik Stjepan Vuk na početku kulturnog programa pozdravio je sve okupljene. Drago mu je bilo što su stigli i iz okolnih naselja i ubuduće namjerava da taj dan dobije regionalni karakter.

Kulturni program je već bio regionalnog karaktera jer su stigle kulturne skupine iz mnogih hrvatskih mjesta. Učenici iz mjesne osnovne škole predstavili su se raznovrsnim programom: sviranjem na fruli, pjevanjem narodnih, a i modernih pjesama te modernim plesnim ritmom.

Prvi put se pred domaćom publikom predstavio i Ženski pjevački zbor, koji je osnovan zalaganjem mjesne hrvatske samouprave. Njegove su članice vrlo lijepim sabranim glasom otpjevale nekoliko hrvatskih pučkih pjesama.

Rado se odazvao pozivu i zbor hrvatske manjinske samouprave iz Sepetnika, njegovim članovima najomiljenije su bile dalmatinske hrvatske pjesme, koje su i prikazale.

Mješoviti zbor iz Kaniže, pod vodstvom Stjepana Prosenjaka, dočarao podravske pjesme. KUD Sumarton se predstavio s tri sekcije. «Sumartonski lepi dečki» s veselim hrvatskim skladbama obradovali su publiku. Mješoviti zbor je odabrao laganiji ritam, a plesna skupina prikazala je pomurske i baranjske plesove.

Dok se program odvijao, po cijelom su dvorištu družine okolnih sela kuhale kako bi se poslije programa svatko mogao najesti raznih gulaša i mazanica. Svi su kuhari nagrađeni, a i kuharice koje su pekle mazanice, jer nekom su se sviđale s čvarcima, drugima s grožđicama ili samo s vrhnjem. Najvažnije da ni mravi nisu imali što jesti, jer sve se pojelo do posljednje mrvice.

Beta

Predstavljamo Roberta Takača, predsjednika Hrvatske manjinske samouprave u Kozaru

Robert Takač rođen je 1981. godine. Već kao osnovnoškolarac zainteresiran je za hrvatsku kulturu.

Pohađa Osnovnu školu Miroslava Krležu u Pečuhu, gdje svira u tamburaškom sastavu, a istodobno i pleše

folklornom ansamblu. Sa 11 godina počinje plesati u dječjoj skupini KUD-a „Tanac” u Salanti, a u svojoj 14. godini već tjedno vježba hrvatske pjesme i plesove s odraslima. Od tada je aktivan član prve postave KUD-a, gdje sa svojim prijateljima nastoji sačuvati kulturno blago Hrvata u Mađarskoj i izvan nje. Budući da je izabrao ples, morao je prekinuti sa sviranjem. Robert je inače od 1997. do 2007. bio i umjetnički voditelj salantske dječje plesne skupine gdje je mnogo mladih plesača prošlo kroz njegove ruke. Mladi, nadareni, a ujedno i skroman momak, maturirao je u Pečuhu.

Nakon srednje škole studirao je na Pollockovu fakultetu i diplomirao kao inženjer i pedagog. U svome slobodnom vremenu Robert se bavi sviranjem na vlastitoj tamburi, ide na izlet s prijateljima, a mnogo vremena posvećuje i svojim kućnim ljubimcima. Robert Takač, tzv. Žaba, sada živi sa svojom suprugom Petrom u svome rodnom mjestu, u obiteljskoj kući u Kozaru. U tome baranjskom selu, nedaleko od Pečuha, ima 1589 stanovnika.

Do zadnjih manjinskih izbora u Kozaru na žalost nije bilo hrvatske manjinske samouprave. Tada su i mladi i stariji nadareni žitelji sela odlučili da i njihovo naselje mora imati samoupravu koja će zastupati interese hrvatskih stanovnika.

Mladi ljudi koji smatraju važnim svoj identitet svjesno su radili na tomu. Nisu mogli prihvatiti činjenicu da se naselje u kojem je godinama živio velik broj Šokaca, posvema pomadaruje. Na žalost od ukupnoga broja stanovnika Hrvati su u manjini jer je mnoštvo ljudi iz grada doselilo u to nekoć čisto hrvatsko naselje.

Nakon mnogo uložena truda lani, 1. listopada, i Kozar je dobio svoju hrvatsku samoupravu. Povjerenje birača dobili su Robert Takač, Grgo Vranešić, Marica Katić Kovačević, Jelena Horvat Jakobović i Ana Andres Crnković. Tako je prvi put i u Kozaru pokraj mjesne i njemačke manjinske samouprave osnovana i peteročlana hrvatska manjinska samouprava. Unatoč niskom prora-

čunu članovi samouprave odlučili su da će u svome naselju pokrenuti djelatni rad u radi Hrvata u Kozaru i u šire.

Samouprava svoja redovite sjednice održava u mjesnoj, novoobnovljenoj zgradi vrtića, gdje, inače, polaznici imaju i razna zanimanja na hrvatskome jeziku. Djecu na hrvatski jezik podučava Jelena Horvat Jakobović, članica i mjesne i manjinske samouprave, koja već 32 godine radi u vrtiću kao odgajateljica. Marljivi manjinski predstavnici dobro surađuju i s mjesnom samoupravom koja ih, prema mogućnostima, i novčano podupire.

Prema odluci Hrvatske manjinske samouprave nedavno je u naselju pokrenut besplatan jezični tečaj hrvatskoga jezika. Iako je

trenutno malo zainteresiranih, članovi samouprave se nadaju da će broj polaznika sljedećih mjeseci porasti. Nastava se tjedno održava u mjesnome domu kulture, srijedom, s početkom u 18.30. Samouprava kani organizirati i svoj samostalni cjelodnevni Hrvatski dan, na Ivanje, ali to ove godine još nije mogla ostvariti. Ove će se godine hrvatski program održati u sklopu Dana sela, 7. srpnja. Osim toga namjeravaju oživiti šokački pokladni običaj. Među planovima je i istraživanje nekadašnjih ženskih, pokladnih veselja u Ritiću. Na svu sreću, u selu živi mnogo mladih ljudi za koje samouprava predviđa organizirati i plesničnicu. Međutim, u naselju nema svete mise na hrvatskom jeziku, ali kako sam od predsjednika Hrvatske manjinske samouprave saznala, vode se razgovori o tome. U Kozaru je utemeljen i krug umirovljenika.

Članovi se sretnu uvijek srijedom u mjesnom domu kulture gdje, pogotovo žene, rado pjevaju šokačke pjesme.

Pri kraju razgovora mladi predsjednik reče da osim potpore mjesne samouprave trebaju nabaviti novčana sredstva i preko natječaja kako bi mogli obistiniti sve svoje planove.

Novoosnovanoj samoupravi želimo mnogo uspjeha!

Renata Božanović

Iz načelnikova ugla

József Matyók

Lukoviščani imaju dva proštenja (bučure), od kojih je jedno održano 1. srpnja, u nedjelju, a prvo tri tjedna prije ovoga spomenutog. Proštenje je dan kada se vjernici okupljaju oko svete mise, koju služi župnik Norbert Nagy iz martinačke župe. Svake nedjelje u pola dvanaest, i preko tjedna po potrebi, imaju svete mise. Zbog nedostatka svećeničkoga kadra, danas su lukoviška i martinačka župa ujedinjene, na čelu im je svećenik Norbert Nagy.

Ovih dana Lukoviščani imaju pune ruke posla. Teku radovi na obnovi školske zgrade. Radovi su počeli polovinom travnja, a kako kaže načelnik, željeli bi obnovu završiti do polovice kolovoza. Obnavlja se cijela krovna konstrukcija, mijenjaju vrata i prozore, obavlja se unutrašnje i vanjsko bojanje zgrade, obnova sanitarnih čvorova ... Veliko je to ulaganje, teško oko 35 milijuna forinti. Već godinu dana dužnost v. d. ravnatelja lukoviške škole obnaša Eleonóra Kecskés Varga, a samouprava je ovih dana raspisala natječaj za ravnateljicu. Kako kaže načelnik, bili su zadovoljni radom v. d. ravnateljice, koja je jedina i predala natječaj za ravnateljicu škole. Odluka je na samoupravama četiriju naselja, Lukovišća, Brlobaša, Potonje i Novoga Sela, koja zajedno uzdržavaju lukovišku školu. Zasada oni svim snagama žele i namjeravaju i dalje zadržati školu koju polazi 110-ak učenika, a u vrtiću ima 40-ak djece ... Na natječaju je dobiveno i 3,5 milijuna forinti koji će se upotrijebiti za osuvremenjivanje školske knjižnice koja je ujedno i seoska knjižnica. Otkada je ona opremljena suvremenim računalima, više je nego posjećena i pokazuje se potreba za njezinim uslugama.

U Lukovišću se nalazi i prekrasna zavičajna kuća u vlasništvu Šomođske županije. I ona je dosjela za obnovu, prijeti opasnost urušavanja jednoga od njezinih zapadnih zidova koji je napuknut. Već u više navrata su vođeni razgovori između mjesne i županijske samouprave koja je vlasnik zavičajne kuće, a stručnu brigu o njoj vodi Uprava šomođskih muzeja. Lukoviščani su željeli preuzeti kuću ako bi ju županijska samouprava obnovila tako da to ne bi trebalo činiti sljedećih desetak godina. Za okoliš i uređenje kuće i danas se brine mjesna samouprava.

Branka Pavić Blažetin

Intervju

„U našem naselju već se dugo nije rabila hrvatska riječ u tako širokom rasponu“

Od pomurskih naselja, u posljednjih godina Sumarton se najbolje ističe svojom hrvatskom kulturnom djelatnošću, godišnje ima 40-ak priredaba; raspolaže s najviše civilnih udruga (KUD s četiri sekcije, nogometni klub, društvo ljubitelja vina, udruga drvorezbara), ima vrlo mnogo prijateljskih veza u Hrvatskoj i u drugim zemljama. Promicanje kulture započelo je osnivanjem kulturno-umjetničkoga društva 1996. g., čiji je začetnik bila Hrvatska manjinska samouprava na čelu s Lajošem Vlašićem. Za dvije godine on je izabran za načelnika sela, i od tada s tog položaja pomaže i upravlja ne samo kulturni život u selu nego i ostalo. Porazgovarali smo s njim o hrvatskim tijekovima u njegovu selu.

Razgovor vodila: Bernadeta Blažetin

Možeš li nešto reći o svojim korijenima i o tome kako si odrastao?

Rođen sam 1957. g. u Sumartonu, gdje sam polazio i dječji vrtić i osnovnu školu. Sjećam se da sam prvo naučio hrvatski govoriti, nas su odgajali stari roditelji, a oni nisu znali mađarski, pa do dječjeg vrtića ni ja ga nisam znao. Mama mi je pričala da kada sam dospio u bolnicu, bilo je neugodno što nisam znao mađarski, danas se već bolje izražavam mađarski, ali još dobro govorim hrvatski. U moje vrijeme u školi uz poučavanje hrvatskog jezika nismo dobili onaj duh s kojim bi se bolje vezali uz hrvatstvo, nisu naglašavali da je to golema vrijednost. Pogrešno je bilo što nitko nije cijenio jezik. Čitali smo nešto iz knjiga na hrvatskom jeziku, ali nismo razgovarali o Hrvatskoj, o pjesmama, sigurno je i nastavni program bio u skladu s tadašnjom politikom. Možemo mi razgovarati o bilo kojem jeziku, ako dijete ne zavoli jezik ili kulturu naroda, brzo će ga zaboraviti. Uzmemo li primjer ruskog jezika, mnogi su učili, a već ga ne znaju. Treba da netko bude vezan uz taj jezik bilo s poslom ili zbog korijena, a najbolje je ako se čovjek veže uza zemlju u kojoj se taj jezik govori. Poslije osnovne škole učio sam u Poljoprivrednoj

srednjoj školi «Cserháti». U ono vrijeme u Sumartonu nisu nas bodrili da idemo u Srpsko-hrvatsku gimnaziju u Peštu, nisu niti išli, mada danas mislim da bi bolje prošao da sam izabrao tu gimnaziju. Na žalost i mi kao roditelji učinili smo tu pogrešku da svoju djecu nismo poslali u hrvatsku gimnaziju, a druga greška je što ih nismo učili hrvatski. Sada kada su već odrasli, više puta nam to i predbacuju. Kćerka mi je pohađala talijansku dvojezičnu gimnaziju, ima visoki stupanj jezičnog ispita iz tog jezika, ali nema onu emocionalnu vezu s tim jezikom kao s hrvatskim, pa ga postupno zaboravlja, ali hrvatski jezik, što je naučila, to i zna. Oboje su ponosni što su Hrvati. Trebali bi usavršiti hrvatski jezik. Materinski jezik rabio sam kao dijete, zatim prošlo je nekoliko godina da ga nisam koristio, i malo sam stagnirao. Dok sam radio u Hrvatskome glasniku, počeo sam napredovati, a sada osjećam da stalno napredujem, pogotovo otkada naše selo ima mnogo hrvatskih veza.

Zbog čega si krenuo na izborima za načelnika? Kakve si ambicije imao?

U svakom čovjeku od malih nogu razvijaju se neke osobine da je privržen nečemu. Ja sam uvijek volio družiti se, biti djelatna, aktivan u društvenom životu, organizirati, imati ekipu, bio sam tajnik KISZ-a. Ne sramim se toga jer nije bio politički obojen. Bio sam i predsjednik nogometnoga kluba, radio sam u savjetu u Serdahelu, u Letinji. Već kao predsjednik Hrvatske manjinske samouprave započelo je moje orijentiranje, smatrao sam da je vrlo važno osnovati zajednicu, tada smo osnovali KUD. Držim da su priredbe vrlo važne u životu sela i da svi naraštaji budu uključeni u to. Sve naše priredbe organiziraju se namjenski, u svakom mjesecu imamo nešto, kod nas je odista živ kulturni život. Za mene je važno da bude veća zajednica, da se svatko osjeća dobro u našem selu, da ovdje vole živjeti. Mislim da je svatko ponosan na svoje rodno selo, netko to više iskazuje, netko manje. Možda je teško

postići da to i prihvaća da dođe na svaku priredbu. Osjećam da se i taj broj povećava.

Pokušaš li voditi selo tako da ljudima naznačiš važnost svojih korijena?

Malo bi izgledalo umišljeno kad bih rekao da tako vodim selo, ali mislim da to činim i podsvjesno, ja to smatram važnim i vjerojatno svoje postupke upravljam po tim načelima. Nikada ne zaboravim da sam Hrvat, bilo kakvu priredbu organiziramo, uvijek želim da se iz toga vidi da u našem selu žive Hrvati, te da su im korijeni hrvatski, i da se to ne smije zaboraviti. To su sitnice, ali sitnice usavrše opći dojam. Ako se može, želim da bude prisutan hrvatski jezik, odjekuje hrvatska glazba i tekst na kablovskim oglasima. Glazba ima tu snagu da takoreći «zarazi» ljude. Kod nas u Sumartonu je tako među mladima, mnogi preko nje zavole hrvatski jezik, hrvatsku kulturu i matičnu domovinu. Može se uspostaviti vrlo jaka veza. U našem selu već se dugo nije rabila hrvatska riječ u tako širokom rasponu.

Sumarton, kao i ostala sela, bori se s opadanjem nataliteta. Ne možete ponuditi ni radnih mjesta, ipak iseljavanje nije veliko. Možda ova zajednica, društvo, bogat društveni život zadrži mještane?

Sve to pomaže. Dobra zajednica u životu čovjeka mnogo znači. Na radno mjesto može se i putovati, no to ne znači da ne radimo na tome da bude radnih mjesta. Zbog opadanja nataliteta, ove naše zajednice pomalo su se i «prorijedile». Pogledamo li nogometni tim ili plesnu skupinu, nisu im članovi samo Sumartinci. No to nije problem jer novi ljudi donesu nam i nove boje, na to se postupno privikavaju i mještani, jer trebamo priznati da ponekad nas nema dovoljno.

Kako surađuje mjesna samouprava s manjinskom samoupravom?

Po mome mišljenju, vrlo dobro. Među njima su ljudi koji žive za našu zajednicu. Hvala Bogu, uvijek imamo ljude koji su u pozitivnom smislu pomalo «zaneseni» i rade dobrovoljno. Njima više znači moralno priznanje od materijalnoga, svake godine nekima dodjeljujemo priznanja sela Sumartona u raznim kategorijama. Osjećam da manjinska samouprava bolje radi ovako odvojeno od mjesne.

U posljednje vrijeme i ti si aktivan član KUD-a, pjevaš u zboru.

Da. Bio sam među osnivačkim članovima i redovito sam pratio probe i slušao ih, pa sam mislio zašto ne bih mogao i ja. Kad pjevam, potpuno se opustim i zaboravim sve brige, vrlo se dobro osjećam.

Otkada si načelnik, možeš li više promicati kulturu sela?

Možda ne više nego prije jer i ja imam samo jedan glas u samoupravi, ali, naravno, riječima i djelatnošću donekle mogu utjecati na mišljenje ljudi. Najviše mogu pomagati

preko svojih veza s informacijama. To je uzajamna veza; samouprava pomaže djelovanje društva, a društvo djelovanje sela. Prilikom prosuđivanja nekog naselja najviše dominira broj civilnih udruga. Ponosan sam kada se sretnem s nekima ili dođu gosti u naše selo pa nas pohvale, zbog naših udruga. Ako želimo promicati selo, glasovi kulture najdalje se šire.

Čini mi se da vaša samouprava pokušava voditi selo tako da čovjek bude na prvome mjestu. U svezi sa školom održali ste tribinu, u novinama informirate ljude, sjednice prenosite na kablovskoj televiziji.

Javnost je vrlo važna za svaku samoupravu. Naše sjednice gledaju žitelja, i to je dobro. Želimo to razvijati tako da bude interaktivna, da dobijemo mišljenja preko telefona. Meni je osobno važno da ljudi budu informirani, možda zato što sam radio kod novina i imao fotoreportersku tvrtku. Radi nam i web-stranica. Inače, u nekim pitanjima anketirali smo žitelje, npr. u svezi s većim ulaganjima te gajenjem hrvatskog jezika i kulture. Trebam reći da su mnogi napisali kako žele imati hrvatsku misu.

Kako ste uspjeli zadržati školu za niže razrede s dvadeset učenika?

Kada smo 1999. odlučili obnoviti školu, tada smo odlučili i to da ćemo je zadržati dok se može i dok ima racionalan broj djece. Ako i na kulturu i na šport imamo po pet milijuna forinti, onda isto tako trebamo imati i za školu. Iskristimo mogućnosti i preko natječaja.

Uzorno je i to što nekadašnji Sumartinci potpomažu selo. Samouprava se obratila njima?

Godine 2001. prvi put smo organizirali susret nekadašnjih Sumartonaca, nakon čega je veza postala sve čvršća. Zatim smo dobili pomoć, potpomogli tiskanje knjige Povijest Sumartona, za obnovu škole, za NK Napred,

no ja sam ih obavijestio preko pisama o razvoju Sumartona, slao im novine. Otkada imamo web-stranicu, to je već suvišno; to je najbolja mogućnost za održavanje veza.

Na što si najviše ponosan od onoga što si uspio ostvariti tijekom devet godina?

Ponosan sam i na investicije i na civilna društva. Lijepa je škola, dom zdravlja s ljekarnom, mrtvačnica, svlačionica, put na Kamanove gorice, uređeni javni trgovci, ulice, ali se jako ponosim svojim civilnim udrugama. Suze mi krenu kada vidim svoje kako na pozornici pjevaju. Nikad neću zaboraviti kada su prvi put nastupili naši pjevači, ponosan sam na «Sumartonske lepe dečke», na male tamburaše. Ponosan sam i sretan kada čujem da tko kaže: dobro je živjeti u Sumartonu.

Kako zamišljaš budućnost sela?

Dobro bi bilo zadržati sve što imamo, jer nekad je lakše nešto osnovati nego zadržati. Selo ne smijemo jednostrano razvijati, treba stajati na više stupova, iz svega treba nešto, da svatko bude zadovoljan, neka se ne zatvori škola zbog asfaltiranja ceste. Zatvaranjem škole izlazi duh mladih iz sela. Ima takvih koji ne razumiju koliko znači što se u selu svake godine održava opraštanje, Majčin dan, djeluje podmladak tamburaša, i to možemo zahvaliti školi. Selo treba da se razvija na raznim poljima, ne treba pretjerati ni jednu ni drugu stranu, već paziti na ravnotežu. Mještanima treba svjesno tumačiti kako su i oni činitelji razvoja, da je važno osnovati obitelj, jer prije svega one čine selo. Što se tiče infrastrukturnog razvoja, svatko sanja o nečemu. Ono što bih ja volio, velik je san: želim da Bedekovićeve kurija opet blista u punom sjaju. Razmišljamo i o ostvarenju toplica, naime, blizu sela je bušotina s toplom vodom. U svezi s tim koraknuli smo, pregovarali, traže se ulagači, ali je još rano o tome govoriti.

Još nas ima

Kad vas u nepoznatu kraju prihvate otvorena srca, namah se osjećate kao kod kuće. Tako je bilo i sa mnom kada sam nakratko svratio u ljupko naselje Erčin (Ercsi) na sjeveru Fejerske županije, za koje mnogi naši sunarodnjaci i ne znaju da je postojbinom razmjerno velike hrvatske zajednice.

Pred velebnom crkvom oslovih dvije starije žene koje, kakve li divote!, razgovarahu na našem jeziku. I razgovor krenu poput bujnog potoka u kome su moje sugovornice našle barem toliko zadovoljstva kao ja. Dapače, jednoj se bakici orosiše oči. „Mladi gospodine” (davno me nisu tako oslovili), reče, „to su samo suze radosnice, ta otkada već nisam čula tako lipo divanit na našim jeziku.”

U ugodnoj hladovini baka-Anina doma, kamo je došlo još nekoliko susjeda, raspredao se razgovor o svemu i svačemu, a najviše o njihovoj mladosti kada se u Čičinom sokaku, Dudikovcu, Gromilovici, Progoncu, na Kamenjaku, Podbrižici, Zatorini i u drugim erčinskim ulicama još na svakom koraku čula naša riječ, kada su vrijedni erčinski ratari teško, ali s ljubavlju obrađivali rodnu grudnu na Plandištu, Paškovcu, Prišivcima, Ravnici, Šumarini, Meljištu, Pašarini, Kurjačini itd. S okusom gorčine govorili su o prisilnom odnarođivanju i naravnom odnarođjenju svojih sumještana.

Iz povijesti znamo da su Turci ovo naselje prozvali Erdžinom, što su doseljeni Hrvati preinačili u Erčin, od čega su Mađžari izveli Ercsény (službeno ime u 18. i 19. st.). Pod vodstvom bosanskih franjevaca Luke Otočkog i Tome Vojvodića u nenapučenom selo 1629. g. nastanili su se katolički Hrvati. Dušobrižnici su im uskoro postali bosanski franjevci, s čijom su pomoći 1658. pokraj Dunava i podigli svoju crkvu (posvećena je Velikoj Gospi). Godine 1690. franjevci su ovamo doveli nove hrvatske doseljenike. Među prvacima sela 1699. g. nalazimo kneza Blaža Kecanovića, prisežnike Ivana Kokića, Mihajla Bulatovića, Živka Čekmarovića, Ivana Radića, Stipana Golića, Ivana Verčića, Abrahama Elčić i crkvenjaka Petra Radanovića.

Za Rákóczijeva ustanka (1703. – 1711.) Erčin se navodi kao hrvatska župa. Do 1767. župu vode naši franjevci. G. 1828. Hrvati čine 50-ak posto stanovništva sela (osim njih ovdje žive Mađžari, Slovaci i Nijemci); omjer im se ne mijenja ni 1882. kada, uz 79 njemačkih, 65 mađžarskih i 14 slovačkih, nalazimo čak 196 hrvatskih kućanstava.

U najstarijim dokumentima Erčinci se navode kao Hrvati, no u 19. st. prihvatili su nametnuti etnički naziv Rac („mi smo Racovi”), a za svoju misu (koju su posljednji put imali još 1928.) znaju reći da je ilirska.

*Erčinske djevojke:
Katica Golić, Jozana Kuran i Tereska
Gvozdanović 1911. godine*

Zbog krnjenja prava u crkvi 1889. g., erčinski Hrvati, koji u tom naselju i tada čine većinu, oštro prosvjeduju, suprotstavljaju se vlastima. Uhićeno je i kažnjeno 50 naših sunarodnjaka. Unatoč tomu vlasti su provele svoj naum, pa crkvene obrede na hrvatskom jeziku svele na polovicu. „Jedna nedilja šokačka, druga mađžarska”, piše 1903. g. u svom napisu „Erčinac”. U to vrijeme posve se ukida nastava na hrvatskom jeziku. U Prvome svjetskom ratu, na raznim bojišnicama, „za domovinu” poginula su 33 erčinska Hrvata. Prema službenoj, skrajnje netočnoj, brojidbi, 1941. u Erčinu živi 7280 Mađžara, 170 Hrvata, 37 Nijemaca i 14 Slovaka. Osim crkve, spomenikom kulture smatraju se i kip sv. Ivana Nepomuka i kapelica podignuta na obali Dunava 1828., posvećena Velikoj Gospi, poznato hodočasno mjesto.

Danas jezikom svojih predaka (ikavica s vrlo rijetkim primjesama ijekavice) u svakodnevnom ophođenju služi se samo najstariji naraštaj, koji ljubomorno čuva stare hrvatske molitvenike, zagrebačku „Istinu, novine hrvatskom narodu za politiku, pouku i zabavu” (s početka 20. st.), kalendar Danicu (izdavana u Budimpešti 1920-ih godina) i sveske našega Narodnog kalendara. Da srce naše erčinske zajednice još kuca, potvrđuje i djelatnost tamošnje Hrvatske manjinske samouprave, osnovane 2003. g.

Na rastanku moji stari sugovornici mi rekoše: „Svagdi govorite da nas ovdje još ima. Dok je nas, naš lipi jezik u Erčinu neće nestat.” Da je taj jezik uistinu lijep te da su Erčinci bili i tvorci prekrasnih pučkih epsko-lirskih umotvorina, neka posluže i ovi stihovi:

Štigne štipo do tvrdog Budima
di se vojska na dušmana sprima.
Šprimala se tri nedilje dana
da dočeka ostrogonskog bana
i junake iz carskoga grada,
pa se krene do Novoga šada.
Boj se bije, naš se barjak vije.
A gle, Bože, kuražni junaka,
potirali sto iljad' Turaka.
Turski glava pripuna je trava.
Kući jašu svi naši junaci,
samo štipo u tajnoj je raci.
Kuća mu je krvava ravnina,
narod žali erčinskoga sina.

Na Dunavu čajka lađa stoji,
u čajki je momče i divojče.
Momče spava, a divojka veze.
„Ustaj, dragi, carski varoš gori!”
„Neka gori, ugljom izgoriov!”
U njemu sam tri lita služiov.
Prvo lito za šarca konjica,
drugo lito za sjajnu sabljicu,
treće lito za lipu divojku.
A kad ćedu konjice diliti,
svakom dadu mladog osedlanog,
meni dadu starog izjašenog.
A kad ćedu sabljice diliti,
svakom dadu novu isvitlanu,
meni dadu staru zardanu.
A kad ćedu divojke diliti,
svakom dadu mladu neljubljenu,
meni dadu staru oronjenu.

„Ej, divojko, imaš l' koga svoga?”
„Imala sam brata i dragoga.
Obadva sam na vojnici dala.”
„A kojeg bi volila da dođe?”
„Volila bi obadva da dođu.”
„Koliko bi za kojega dala?”
„Za mog dragog tri godine dana,
a za brata dok bi bila živa.
Za brata bi crne oči dala,
za dragog bi biser ispod vrata.”

Živko Mandić

Trenutak za pjesmu

Josip Sever

Bitka

tu ne puši se hašiš
krv se puši
i već si drugi
kad se mača mašiš

a kad u rami drame
bez glave gledamo sablju
gdje nam se eenje
na rame

naše umorne oči
ruše se na po čina
korake izuvamo
idemo na počinak.

Za 850. obljetnicu celjanskoga svetišća

Izložba *Veliko i Malo Celje*

Direktoru Željezožupanijskih muzejov dr. Šandoru Horvatu je iz već razlogov pri srcu drago da je napravljena ova izložba

U maju su otvorena jubilarna izložba u samobotskom Muzeju Savaria, *Veliko i Malo Celje*. Da ta izložba ima i svoju gradišćansko-hrvatsku aktualnost, je osebujna zasluga i direktora Željezožupanijskih muzejov dr. Šandora Horvata, ki je i peršonski s već strane „pobadnut“ u ovoj temi. Prvo za to kad i on sam pišači na celjanski hodočašći, a drugo da njegova osnovna, istraživačka tema je bila svenek pučka vjera i ne naglo, nek niz ljet je sabirao materijale za ovu zaista ganutljivu izložbu. Komu što znači shodišće, i zašto je vridno napraviti svako ljetu dugi put u Celje, o tom bi mogli dane dugo diskutirati i s našimi Gradišćanci ki se sad jur redovno ganu u augustušu u Austriju. No, ako se gdo odluči da pogleda ovu izložbu, znamda će znatno bolje proširiti svoje znanje u odnosu vjere, narodnoga vjerovanja uz stručno peljanje, ako

divičić ke su obličene u čisto bijelo s marijanskom koronom iz 1910. ljeta, pod križem celjanske prošecije iz 1892. i pod različitim zastavami, kako idu prema orijaškoj slici celjanske crikve. Na lijevoj strani pripovitka homo viatora-človika ki je na putu, ki se zbliži u svi svoji muka krez hodočasni put k Svevišnjemu. Velika kolekcija batikov, vjernih sprohoditeljev, legenda Maloga Celja, sa črno-bijelimi fotografijami i Marijinom haljinom iz 18., 19. i 20. stoljeća s kom su nakinčili kip na crikveni svetki. Zatim imamo veliki blok votivnih slik, kojega su za hvalu ofrovali ljudi kot i različite predmete, simbole. Marijin kip ima bezbroj kopijov od voska, driva, porcelana, a dari, suveniri kupljeni na svetišču od medaljov, čislov do kipov te su si ljudi obisili okol vrata i tako su se dali slikati. Malo Celje u narodnoj umjetnosti, i nadalje dugovanja s celjanskom bazilikom od pet turmov, ruljača, škatulja, Marijina hižica, licitarsko srce, i na karti namoljani puti prik kojih i dandanas se ide do Celja. Izložba u izložbi je gradišćansko shodišće za ku je sakupljeno dost veliki dio materijala. – *Gradišćanski Hrvati su išli većinom u Celje, mislim da već od toga doba otkad su se oni simo doselili. Te prve podatke*

mjest se otpravu na pišačenje u Celje i druge grupe. Na ovoj izložbi se more pogledati i on film kojega je snimila austrijska televizija ORF kad je Putujuća Marija išla ziz Čemci najzad u Veliko Celje pred dvimi ljeti. U cijeloj prostoriji kot okvir, kot jedan dugi vijenac je napravljen trak iz svetih kipic, ke se obično držu u molitveni knjiga. Nisu svi kipici stali na ov zavoj od pedeset metarov, a med šesto kipicov ne moru se najti dva isti. Polag svetih jačak na marijanski shodišći, uz maketu celjanske bazilike, izloženi su i vridni štampani ter pisani materijali, cedulje za spovid, mali kipići za poždroknuti (Frascedulje), a za spomin iz ove izložbe posjetitelji moru domom odnesti i po originalnoj celjanskoj okolici napravljenu fotku. Ovde je još črno-bijela galerija starih celjanskih fotografijov. Poslije sambotetskoga boravka, izložba putuje u Željezo i tamo ostaje do Božića, potom pak ide u Jursko-mošonsko-šopronsku županiju, vjerojatno u Šopron.

-Tiho-

Poderani bakanči, neophodni elementi hodočašća

je potriebno, još i po hrvatski. Vjerujem da će vas ovde lako privlačiti u vlast ta ćut da jednoč ipak bi se morali ganuti na shodišće u Celje. Jubilarna izložba ide u prvom redu u čast 850. obljetnice Velikoga Celja (Mariazell), da se je to mjesto osnovalo kot jedno od najpoznatijih svetiščev u cijeloj Europi. Uza to Željezna županija ima, u Celldömölku kot filiaciju mjesto za shodišće, jer je jedan benediktinac došao iz Velikoga Celja noseći sa sobom kip Blažene Dvice Marije. Ovu izložbu, ka je otvorena sve do 30. septembra, moremo nazvati i medjunarodnom, i po tom što su materijali, predmeti, spominki, dugovanja pobrani ne samo s područja naše nego i iz Jursko-mošonsko-šopronske županije, a istodobno iz Austrije, vekšinom iz Gradišća, Velikoga Celja, Graza, štajerskoga muzeja. S ulaskom u prostoriju nepripravan posjetitelj se more i splašiti od mase bobov-hodočasnikov u različiti narodni nošnja. Od marijanskih

ne moremo dokazati, ali misliti si moremo da je jaka veza naših Hrvatov i dandanas ziz Celjem, osobito s Velikim Celjem. Posebno je predstavljeno celjansko shodišće Gradišćanskih Hrvatov, ki su od 1923. ljeta išli skupa skroz na shodišće u Celje, svaku zadnju nedilju augustuša. I od toga je postala onda ova Putujuća Marija, ka ide od 1973. ljeta od sela do sela, svako ljetu na drugo mjesto, i se poštuje tako kot bi človik išao sam u Veliko Celje. A kroz ovoga shodišća Hrvatov u Veliko Celje se je razvilo za današnje razdoblje i hodočašćenje piše. To se more jako lipo dokazati, pokidob su Vulkaprodrtšofci išli već 1970.-1980. ljeta piše u Celje, a 1985. ljeta su si pozvali sobom i farnika Štefana Dumovića iz Hrvatskoga Židana. Od toga ljeta su onda vik većimi išli i iz Ugarske ziz Vulkaprodrtšofci – mi razloži Šandor Horvat ki je i sam većputi napravio put celjanskoga shodišća. Pravoda, danas iz ove županije iz različitih

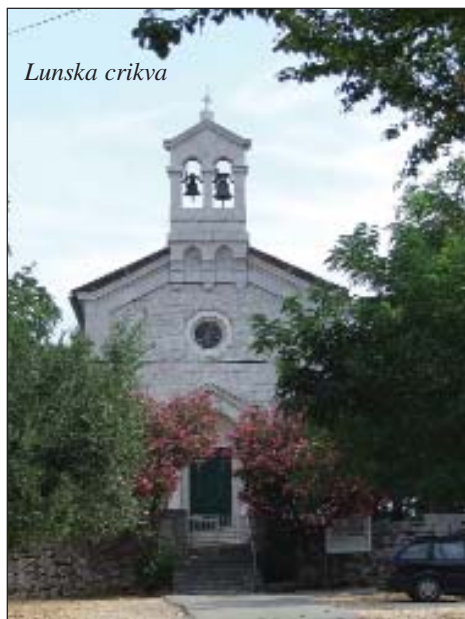

Bogatstvo ...

*Andriken
Mariazell
1925.*

Petrovski igrokazači na Pagu

U kraljevstvu gorućih kamenov i maslinovoga luga

Lunska crkva

Još na početku ljeta petrovski kazalištarci ni sanjali nisu o tom da će se ljetos ponovo otpejati na hrvatsku obalu (kao što lani u Crikvenicu), no ovput prez nastupa. Bolje rečeno, igrali su jedni drugomu, sami sebe. Znamda nije tajna da je i Hrvatski glasnik zasukavao ruke u to poznanstvo, prik kojega su zašli naši ljudi krajem junija na Pag. „No Pag/k?“ – su se šalili jur pri odlasku ti srićniki ki su se mogli na jedan cijeli vikend uputiti prema Lunu. Sudeći po kartoni piva, baloni vina i već kila i fele jila, lafko bi bio kargdo mogao misliti: ovi se gor ne kanu vratiti domom. Grupa, od 25 putnikov, 22. junija, petak, otpodne u zaistinu odličnom raspoloženju je sjela na Geobus i prez zamiri, uz kartanje, labdanje u parkirališći mirno doputovala do Senja. Otud je nek nastalo pogibelnije. Kutya baći su bili sa mnom skupa i u stresu zavolj serpentinov „ki se nisu završili u ogradi, nego u morju“. Kad su se pak nanizili bijeli orijaški kameni, morali smo se smijati i njegovoj izjavi „Jo, kud nas peljate, ovde je pred nami nek dar Armstrong hodio!“ Kad smo dospili na otok, jur se je gusto zaškuralo, a zadnje kilometare smo jur morali pod Misecom napraviti. No, veliko je bilo veselje kad je glasni i živahni autobus konačno zastao na gospodarstvu Srećka Kocijana, bivšega mornara ki je bojsek pohodio cijeli svit, no suprot toga bio je očaran Petrovim Selom i gostoljubivošću ka ga je onde dočekala. Većina nas prvi put je koracala na paškoj zemlji. U prvom dojmu jadranskoga vjetrića još se je dalo ćutiti kako nek žaru kameni. Iako se je lasikalo, negde i zagrmilo, mi smo se zato ufali da nas neće

godina sprohadjati. Putnike je dočekao perkelt, a domaćina pozdravne riči režiserke grupe Anice Škrapić-Timar, ter brojni pokloni s petroviskimi znaki. Ki je bio trudan (umoran), ta se je prlje obrisao spat leći, a žilaviji su uživali u prvoj paškoj noći, u pominkanju. Bogzna komu je u glavi trupilo da ujutro u tri ura se ganemo do marijanske kapelice, čisto na kraj otoka. Znete kako lipo zvući marijanska jačka iz zubi hrabrane brigade u pidžami, uz šuškanje jadranskih valov? Samo kad trnje ne bi bilo na putu?! Jur se je bijela zora zbudila, i zaman smo htili dočekati dupine, sanjska poruka je bila moćnija. No, lipo je bilo k sebi dojt na terasi, nuagim još u spavaćoj vreći, kad najfriži tetac Jandre Handler je servirao jutarnju kavu. Subotu dopodne, pogledali smo pod suncem jur cijeli kraj, malo selo, kade jur jedva stanuju ljudi. Mogli smo se zadiviti bujnomu maslinovomu lugu, kade su negda rasli

Kamen, krš i maslina

vinogradi i karkude je človik pogledao nij bilo mjesta nigdir prez kamenov i ovcev. Kakov trnovit put, takov trnoviti žitak, ovi ljudi nigdar nisu lako opstajali, a sudbina i danas je ne nuka s medom i šlagom. A da je ovde morje isto tako drago, nježno i primamljivo kot i u drugi djeli Hrvatske, to smo isprobali subotu otpodne uz primarno sunčano ulje, ko je ovde prirodno napravljeno (iz kitic i maslinovoga ulja). Nekim se je ostvarila velika želja da su se mogli vozikati gori-doli na čunjku, a jedni su pak jednostavno uživali u vodi, pod suncem. Tomu manje ugodni rezultat smo jur ćutiti uvečer kad smo se oćedljenili kot gril-piplići. Vjerojatno ne moram napisati da druga paška noć jur nij bila tako mirna kot prva. A kako je uz otvoreni oganj peći ovčinjje meso kad i iz odzgor ne šparaju energijom? I to je bilo moguće isprobati, no većina je izabrala skromniju varijantu: jednostavno je samo pojela pečeno, ne da bi se mučila okol toga. Nedilja za Petrovišćane ne more minuti prez maše, zato smo i dobro presenetili majucku

Kocijanova lunska kuća će biti vjerojatno nova turistička baza Petrovišćanov

vjersku zajednicu, ali je mjesni dušobrižnik i većputi izrazio radost i veselje da su s njimi skupa u molitvi bili i Gradišćanski Hrvati iz Ugarske. Je kad vrime jednostavno stoji, kad ne ćutimo minute kako se otpravu polig nas, no ovi dani u ugodnom društvu neizrecivo su hudo, brzo odletili. Negda-negda nij za vjerovati da otpodne smo još na morju, a u noći jur doma, lišeni od te beskrajne lipote. Kad se s tim suočimo, pašćimo se u glavi snimiti i zadnje detalje, ribara sa škrljačom u svojem poderanom čunjku, smih sunca iznad ćelavoga otoka, bezobraznoga galeba koji se šeće med nami s kruhom u kljunu, senjsku picu ili uprav sladoled od loznoga sadja, što sve odjednom nestaje i čini nam se kot da ne bi se bilo zgodalo. Obrnuto dokumentiraju brojni kipici pak i razgovori na petroviski ulica, jer spominki nas gustokrat peljaju najzad do luskoga vikenda, kamo će u naredni dani još brojni Petrovišćani hodoćastiti.

-Timea Horvat-

Pri ovom djelu se je i sam promatrač spotio

Paška luka

XII. fišijada u Baji

Pučko slavlje bez granica, bezgranično slavlje

okolici. Svake godine ista, a ipak uvijek neponovljiva manifestacija, iz godine u godinu, i to uvijek druge subote u srpnju, okuplja stare znance i prijatelje oko kotlića i uz dobru kapljicu.

Bajska fišijada svake godine okuplja i hrvatsku zajednicu, a ove godine bilo je uistinu dojmljivo vidjeti naše ljude ne samo iz Baje nego i iz raznih krajeva Mađarske, pa čak iz Hrvatske na okupu, na zajedničkome slavlju. U goste su došli i gosti, predstavnici prijateljskoga grada Labina predvođeni dogradonačelnicom Lilianom Vale, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Ivan Bandić, konzul gerant generalnoga konzulata u Pečuhu Vesna Njikoš Pečkaj. A sve uzvanike primio je gradonačelnik Zoltán Révfy. Ispred hotela Dunav već godinama možemo

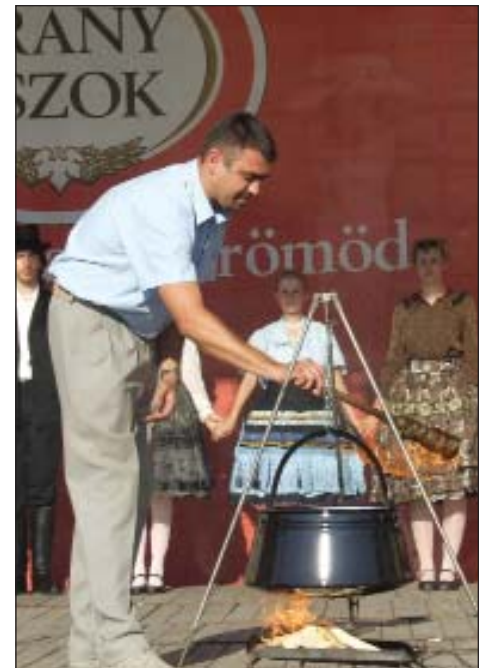
U čemu je tajna bajske fišijade, koja je ove godine priređena XII. put zaredom, teško je reći. Jednostavno ona ima poseban čar koji privlači i okuplja na desetke tisuća ljudi, procjenjuje se i 80-ak tisuća, ne samo Bajaca nego ljudi dobre volje, željnih pravoga bajskeg ribljeg paprikaša, iz svih krajeva Mađarske, sa svih strana Europe i svijeta.

Neki će vam reći da od 1996. nisu propustili nijednu feštu koja se obvezatno priređuje na središnjemu gradskom trgu, Trgu Svetog Trojstva, ispred Gradske kuće, na obali dunavskog rukavca Šugavice. Drugi da su bili jedanput, i nikad više. Ipak, fišijada u Baji događaj je godine, pa što bi bilo kada bi svi uživali u ovoj nesvakidašnjoj «gužvi», gdje bi svi oni stali, nema trga koji bi ih mogao primiti.

Prije desetak godina počelo je s 300 kotlića, a prije nekoliko godina došlo se do preko 2000, no danas više nitko ne bi mogao pouzdano reći koliko se taj dan ribe priprema. Jer se on taj dan kuha ne samo na središnjem trgu nego i u cijelome gradu, pa i u cijeljoj

sresti djelatnike Hrvatskog radija Osijeka, koji su ove godine stigli u pratnji tamburaša. Malo dalje naišli smo na predsjednika Hrvatske manjinske samouprave Grgu Išpanovića i njegovo društvo, goste iz Tukulje i Budimpešte, a veselilo se i tu uz pjesmu, ples i tambure. Ivo Grišnik i Đuro Taradija iz Kulinja sa svojim društvom dolaze već više od deset godina. Prepoznatljiva tambura i pjesma, ali i fino baranjsko vino krasilo je malo baranjsko društvo koje se tako lijepo veselilo, pa gotovo nije bilo prolaznika koji ne bi nakratko zastao i uživao. Predsjednik bajske Hrvatske manjinske samouprave Šandor Pančić uza svoje društvo okupio je i predstavnike hrvatskih samouprava u Bačkoj, a za dobro raspoloženje pobrinuo se TS «Bačka» iz Gare. Pučka veselica u pola noći uljepšana je veličanstvenim vatrometom. Uistinu te subotnje večeri Hrvati su bili prepoznatljivi po tamburi, pjesmi i veselju kojem nije bilo kraja. A sve ovo nastavit će se iduće godine, opet druge srpanjske subote.

S. B.

55. obljetnica Bunjevačkoga kulturnog kruga u Čavolju

Svečanost, prisjećanje na osnivače i vesela zabava bunjevačkohrvatske zajednice

U okviru već tradicionalnoga Dana sela, u organizaciji čavoljske Hrvatske manjinske samouprave, u nedjelju, 8. srpnja, prigodnom svečanošću upriličenoj u klupskim prostorijama i sjedištu hrvatske samouprave, obilježena je 55. godišnjica čavoljskoga «Bunjevačkog kulturnog kruga».

Slijeva načelnik János Berta, mladi član bunjevačke udruge Akoš Milanković, predsjednik HMS-a Stipan Mandić i voditelj Zavičajnog muzeja dr. Mišo Mandić

Nakon okupljanja u ranim popodnevnim satima, prisjećanje je počelo polaganjem cvijeća preminulim članovima Bunjevačkoga kruga na mjesnom groblju, a zatim je održana mala svečanost na kojoj je okupljene, bivše i sadašnje članove pozdravio predsjednik Stipan Mandić.

«Velika mi je čast što ste se odazvali našem pozivu i došli na ovaj sastanak, da proslavimo 55. obljetnicu Bunjevačkoga kulturnog kruga, da se prisjetimo hrabrih i poštenih ljudi koji su ga osnovali. Sve je počelo osnivanjem kulturnog društva, a nastavilo se turnejama u županiji i drugim hrvatskim regijama u Mađarskoj. Bila je to mješovita skupina u kojoj su bili ne samo bunjevački Hrvati nego i Švabi i Mađari. Poslije toga, još šezdesetih i sedamdesetih godina, postojala je kulturna skupina, održano je nekoliko predavanja, priređivane su amaterske kazališne predstave. Nakon kraćeg prekida, krajem devedesetih godina obnovljena je prvo dječja plesna skupina, a danas imamo već i odraslu, te se nastavlja s njegovanjem bunjevačkog duha koji još uvijek živi u Čavolju. Dosta naših ljudi, a to možete vidjeti i čuti, još divani naš jezik. Mnogi od nas koji smo danas ovdje, sa 13-14 godina bili smo već članovi Bunjevačkog kruga. Naša dječja skupina danas ima 20 članova, od onih najmlađih, od pet godina do starijih, a u odrasloj skupini imamo 15-16 žena koje su se tjednima pripremale za današnji sastanak. Gotovo su se svi odazvali od 29 pozvanih bivših članova, odnosno 70-ak od ukupno 90 pozvanih. Nadam se da ćemo zajedno provesti lijepu trenutku, družeći

se uza zajedničku večeru, ples, pjesmu i tamburaše – kazao je uz ostalo predsjednik čavoljske Hrvatske manjinske samouprave.

Pozdravnim riječima okupljenima se obratio i novi načelnik sela János Berta, koji je zahvalio osnivačima i sadašnjim članovima što su utemeljili nešto čime se Čavoljci mogu izvući iz one povučenosti i pasivnosti u kojoj se nalaze danas. Svatko je povučen u sebe, ništa ga ne zanima, a snage ima samo za kritičnu riječ. Vjerojatno je i prije 55 godina osnivače Bunjevačkoga kruga motivirala potreba za okupljanjem, dodao je načelnik. Držim da priredbe bunjevačkih Hrvata dokazuju da ima života, događa se nešto što pokreće ljude on najmlađih do najstarijih, a to je vrijedno svake pohvale, jer privlači i druge mještane. Stoga čestitamo i osnivačima i današnjim članovima koji pod okriljem hrvatske samouprave nastoje učiniti nešto za naše selo i njegove ljude – zaključio je János Berta.

Osnivač i dugogodišnji voditelj Bunjevačkoga kulturnog kruga dr. Mišo Mandić, ukratko se osvrnuo na prošlost Kruga. Podsjetio je na brojne nastupe na raznim kulturnim smotrama diljem županije i šire, među njima posebno i na tri velike kulturne turneje po Mađarskoj, 1956. i 1957. godine.

Ujedno je predstavio fotoizložbu iz prošlosti Kruga, od utemeljenja do danas postavljenu u klupskim prostorijama hrvatske samouprave.

U okviru svečanosti predsjednik Stipan Mandić uručio je diplomu, a mališani bunjevačke folklorne skupine predali su i struk cvijeća svim bivšim članovima, među njima i nekadašnjem referentu za kulturu u tadašnjem DSJS-u Marku Dekiću, koji ih je pratio na brojnim nastupima, zahvalivši na njihovu radu.

Nakon svečanosti sudionici su posjetili izložbu povodom Dana sela u mjesnoj školi, zatim mjesni Zavičajni muzej, u zgradi nekadašnje bunjevačke škole, gdje je bilo i sjedište Bunjevačkoga kulturnog kruga utemeljenog 25. ožujka 1952. godine. Za ovu priliku tiskano je i prigodno predavanje za svečanu sjednicu Hrvatske manjinske samouprave u okviru Dana sela, s kratkim povijesnim pregledom i fotografijama iz prošlosti koje je pripremio dr. Mišo Mandić.

Usljedilo je druženje uz prigodni kulturni program na otvorenom, uza zajedničku večeru te pjesmu, ples i tambure. Za dobro raspoloženje okupljenih pobrinuo se TS «Bačka» pod vodstvom Erharda Bende, a zabava je potrajala dugo u noć.

S. B.

Dio sudionika u kolu

Radovi učenika serdahelske škole u školskom listu „Čmelica“

Moj tajo

Moj tata se zove Mersad. Ja ga zovem tajo. On je Bosanac. Ima 39 godina. Radi na tržnici kao prodavač. Prije je živio u Beču. Voli motore i aute. Jak je. On je najbolji tajo na svijetu.

Amina Badnjević, 2. razred

Moj tata

Moj tata se zove Salko. Radi u Austriji u jednom hotelu. Jako je marljiv. Voli spavati i jesti. Vrlo ga volim jer često igra sa mnom nogomet.

Marko Jusupović, 2. razred

Moj omiljeni TV program

Najviše volim gledati na televiziji crtane filmove. Svaku nedjelju prije podne gledam Cartoon Network. Najviše volim Scooby Doo. To je jedan velik, ali sladak pas, koji zna govoriti. Njegov prijatelj je neki detektiv. Scooby i on zajedno rješavaju razne tajanstvene stvari. Detektiv se zove Bozant. Jako se boji svega. Pas je hrabriji, ali je malo glup. Mnogo se smijem gledajući film, vrlo mi je zabavno. To je jako dobra humoristična serija za djecu.

Atila Pinterić, 6.razred

Kako je živjeti u stranoj zemlji?

Doselila sam se u Mađarsku prije godinu dana. Bio je to velik šok za mene. Za sobom sam morala ostaviti razred, prijatelje i obitelj. Sprva je bilo jako čudno. Nisam znala jezik i bojala sam se da ga nikad neću naučiti. Upisala sam se u budimpeštansku Hrvatsku osnovnu školu, i moji su se strahovi ostvarili. Razred me nije prihvatio, pa sam se na kraju

polugodišta upisala u serdahelsku školu. Tamo su me svi prihvatili i bilo mi je lakše. Stekla sam mnogo novih prijateljstava. S vremenom sam naučila nešto mađarski. Još ga ne znam savršeno, ali svi kažu da napredujem. Biti u stranoj zemlji, i nije tako loše, pogotovo ako ste okruženi s dobrim ljudima. Mislim da je izvrsno znati više jezika. Iako me neki dečki zezaju zbog akcenta, ja ne odustajem. Trudit ću se još bolje naučiti mađarski jezik, a ako će me dečki zezati, govorit ću im hrvatski pa neka se snalaze.

Monika Ptičar, 8. razred

Tatjana i stan

Tatjana kupuje novi stan.
Time se ostvaruje njezin san.
Kako izvesti jedan dobar plan
Da bude udoban ovaj stan?

Dolaze roditelji i prijatelji,
Da prirede tulum u ovoj kući
Svatko ima nešto u svojoj torbi.
Dižite i vi, budite svi veseli!

Učenik 7. razreda

Erika Tihanji, Salanta

MALA
STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fičehaza

Barbara König, Serdahel

Što raditi za ljetnih praznika

Ako ne znaš, nauči plivati s pomoću odraslih.

Baci loptu u zrak, okreni se i uhvati je.

Pleši pet minuta.

Napravi tri smiješne grimase pred zrcalom.

Pojedi neko slasno voće, zatim ga nacrtaj.

Natječi se. Tko će se prije uspeti na brdo.

Što ti se smiješno dogodilo? Napiši dvije rečenice.

Zaigraj badminton.

Nabavi udicu i konac, pa kreni na pecanje.

Uzmi bojice i naslikaj najljepši dio krajolika.

Posjeti crkvu u mjestu u kojem se odmaraš.

Nekoliko puta dnevno skači najprije na jednoj pa na drugoj nozi.

Pošalji razglednice. Nacrtaj na njima sebe kako se odmaraš.

Školjke naniži na ogrlicu. Pokloni je nekome.

Pronađi neku zanimljivu biljku. Pomiriši je, promotri i nacrtaj.

Ispričaj neki vic.

Nacrtaj si brkove i pokaži ih nekome.

Pronađi četiri kamenčića neobičnog oblika.

Igraj se u plicaku loptom.

Sagrađi dvorac od pijeska.

Pođi s odraslima na tržnicu. Pronađi neku namirnicu koja se ne može naći u tvome mjestu.

Uštupni svog prijatelja, ali ne jako!

Od starih grana napravi kolibicu sličnu indijanskoj. Neka to bude vaše tajno mjesto.

Dina Tišler, Serdahel

LUKOVIŠĆE – Samouprava sela Lukovišća, koja je u zajedničkom okružnom bilježništvu s brlobaškom, potonjskom i novoselskom samoupravom, osigurala je sredstva za ovu godinu kako bi sve ustanove pod zajedničkom upravom, u prvom redu škola, dječji vrtić i knjižnica, mogle nesmetano djelovati. Premda je njihovo uzdržavanje velik teret za četiri samouprave, više od 16 milijuna forinti treba dodati uz dobitvena sredstva iz državnoga proračuna, sve su samouprave sukladno svom udjelu uplatile u zajedničku blagajnu kako bi ustanove mogle nesmetano djelovati.

LUKOVIŠĆE – Ove godine samouprava sela Lukovišća, što iz dobivenih natječajnih sredstva, što iz onih koje će dobiti tijekom godine, planira obnovu cesta u selu i preustrojstvo osnovne škole, što je u tijeku. Radovi na krovu su završeni i promijenjena je stara krovna konstrukcija, a sada teku ostali radovi, kupljen je traktor kosilica te se planira proširenje računalnoga dijela knjižnice i računalne sobe u njoj.

LUKOVIŠĆE – Kako je naš tjednik izvijestila predsjednica Hrvatske samouprave sela Lukovišća Margita Romolic-Esze, spomenuta samouprava u ovoj godini ima proračun od 684 000 forinti. Svi zastupnici Hrvatske samouprave i ove godine, kao što su to uobičajili i prethodnih, odrekli su se honorara, pa se cijelom svotom koriste za raznorazne kulturne priredbe u selu. Na poticaj Hrvatske samouprave sela utemeljena je Folklorno-kulturna skupina za očuvanje običaja, koja broji petnaestak članova, a čiji je cilj skupljanje i čuvanje hrvatske kulturne tradicije. Umjetnički voditelj skupine je Lénárd Traum, a mjesna voditeljica je Margita Romolic-Esze. U sklopu lukoviške osnovne škole također uspješno djeluje dječja folklorna skupina, koju vodi i s djecom vježba koreografije Lénárd Traum. Mali plesači veoma su uspješni i rado nastupaju na seoskim, školskim i regionalnim priredbama, i to sa zavidnim uspjehom. Tako su uspješno nastupili i na travanjskoj manifestaciji Dravsko proljeće, održanoj u Lukovišću, Starinu i Sopju, na proljetnome Narodnosnom festivalu u ožujku u Kapošvaru.

Na spominak

Janoš Temmel (1946. – 2007.)

Po dugoj i teškoj bolesti u svojem 61. litu žitka preminul je Janoš Temmel, edan od najzaslužnijih kulturnih dilača Petrovoga Sela. Dugo se ur boril s betegom, svi smo vjerovali da će imat moći obladat ga, da će mu familija, kulturni žitak, tamburaška mužika, za koje je vas žitak živil, pomoć u borbi. Bolest je na kraju bila jača.

Janoš Temmel se rodil u Petrovom Selu, kadi je pohađal i osnovnu školu. Kot mladi junak se uključil u kulturni život. Igrali su igrokaze na hrvatskom jeziku, med prvimi je postal član kulturne grupe, to su onda bili tančoši i jačkari. Udarnički jačkarski trio Temmel-Handler-Kohut je poznat postal po svih naših regija širom orsaga. Dugo su skupa jačili s prvine uz sprohadjanje Nacija Barilovića, a na kraju s tamburašima, čija cila priča začela je s njim.

Bilo je to izdavne 1984. kad je naš Janoš spoznal u Hrvatskoj prilikom jednog litovanja Anđelka Kostelića, vrsnog tamburaša, s kim se onda hudo sprijateljil, i za nekoliko kapljic vina odlučeno je: u Petrovom Selu mora se osnovati tamburaški orkestar. Pokidob Janoš je talentiran bil za glazbala – u to vrime je u jednoj lokalnoj grupi guslal na havajskoj gitari, a to je u to vrime bilo jedno manje čudo – prehitil se na tamburanje. S bratom tišljirom su se začeli prenačinjat gitare, mandoline u tambure. A Anđelko svaki put kad je došal u Petrovo Selo, donesal je sa sobom i nikuliko hasnovanih tamburicov. I tako je začelo petrovisko tamburanje. Janoš bači je nas dicu poredil po višini, svi smo morali pokazat ruke, prste, i on odlučil, gdo će bit primaš, basprimaš, kontraš ili berdaš. Probe u prvoj hiži familije Temmel su na dugo vrime odredile nediljno predobidno zabavljanje. Teta Nanica su kuhali, Janoš bači su dirigirali, a mi dica smo poslušno guslali „Ajđ na livo“ ili „Kolo edješ“. Za stručnu pomoć došal je poznati glazbenik Antun-Tuna Barić, i od tada su se u petroviskom repertoaru redale partiture poznatih hrvatskih jačak, a u špajzu prazne floše črišnoga i briskvoga žganoga. Prez vulja ni tamburanja – su rekli naši stručnjaki.

U to vrime se zidal i novi kulturni dom u Petrovom Selu, kojemu je u to vrime čuda pomoći tribalo od strane ondašnje politike. Janoš bači, kot član Županijskog tanača je svenek na pomoć bil tadašnjemu načelniku i selskom tanaču, kot i crikvenoj stolici, čiji član je bil sve do svoje smrti. Imal je veliko poštovanje od svakoga svojega partnera, kot i od svake družine, kadi je bil aktivan. Bil je poznat po dobrimi tanači, po nesebičnimi čini i po neumornomu društvenomu i kulturnom

žitku. Prez ovakvih ljudi neb' se mogal zamisliti bogat društveni žitak. Gizdavo je pozival svoje tančoše, jačkare i tamburaše na svečevanja firme Vasi Volán, kadi je dilal u knjigovodstvu, i nukal našu produkciju širom županije, a i širje. Dugo vrime je spomenuta firma lakocino vozila kulturnu grupu na nastupe. I u tom poslu je njegova ruka bila blizu.

Jako je gizdav bil da svi trimi njegovi sini su se navučili tamburat, a dva mladji oš su dandanas aktivni u guslanju. Njegovo stručno znanje knjigovodstva pomagalo je do zadnjega dana mlade poduzetnike, za koje je presplatno računal porciju, peljal knjigu, a i sve ponukal s kupicom dobroga rezi rizlinga, što mu je polig ribolova bilo najdraže zabavljanje slobodnoga vrimena.

Falit će nam Janoš bači – kako su ga zvali u selu. Njegove izreke, koje su ur u njegovom žitku postale anegdote. Pofinjena psotka „basama siromaštva“, ili slavno „dečko, gdo tebe razumi“ se citira u nas doslovno, kot klasike, a u razgovori čuda krat dojde najpar najsmijan, vesel i duhovit.

Znali smo da je betežan, i da će ednoć dojt kraj, no vist njegove smrti su doživili kot ednu tragediju. I verovali smo i ne. Edan Janoš bači ne more nek tako umrit. Na dan kad je preminul, na probi smo se dugo pominali o njemu, najpar su došle najšaljivije prilike, najpoznatije njegove izreke. Bil je človik koji je na dugo vrime znal utjecat na ljude. Nam, petroviskim tamburašom, je odlučil sudbinu. Koga je on postavil za primaša, basprimaša, kontraša i berdaša i dandanas su ostali to, na veliko zadovoljstvo. Tako ni čudo da na njegovom sprohodu su s mnoštvom ljudi uprav tamburaši izguslali „K tebi, o, dobri Bog, k tebi hlepim“ i „Pjesmu rastanka“ što si je on željil.

Janoš bači, neka Vam bude lafka petroviska zemlja. A što bi kot zadnju rič mogal bolje napisat, nego citat s vinca tamburašev: „... od vsega srca hvala“.

Nikola Kohut

Drugi festival Marijanskoga pučkog pjevanja u Bačkome Monoštoru

Marijanska pisma pod svodovima stare župne crkve ispunila nas ljubavlju

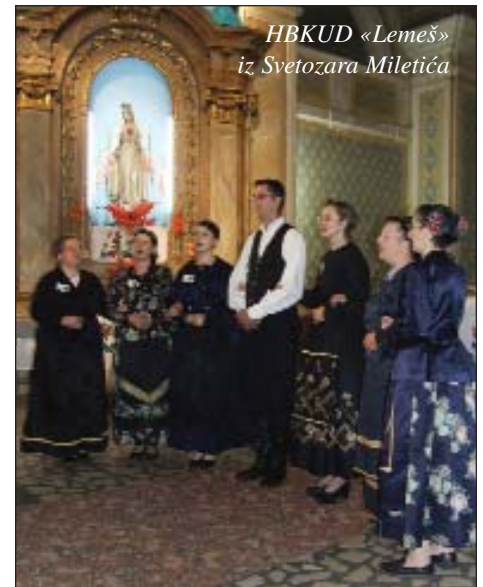
*Santovački crkveni zbor prije nastupa ispred
Male škole u Bačkome Monoštoru*

U jednom od naših najjačih i najvećih šokačkih naselja u susjednoj Vojvodini, smještenom u općini Sombor, u Bačkome Monoštoru, od davnina se njeguje pučko pjevanje u crkvi i na raznim manifestacijama. Kulturno-umjetničko društvo Hrvata «Bodrog» već dugi niz godina radi na očuvanju izvornosti, običaja, pjesme, nošnje i crkvenih pučkih pjesama u zemlji i inozemstvu. Lani, na poticaj Hrvatskoga nacionalnog vijeća, prvi je put priredjen festival Marijanskoga pučkog pjevanja. Možemo reći kako se želja organizatora da on postane tradicijom ostvaruje jer je ove godine – u subotu, 7. srpnja – održan drugi festival Marijanskoga pučkog pjevanja uz sudjelovanje pjevačkih skupina, KUD-ova i crkvenih zborova Bačke i Srijema, točnije hrvatskih zborova iz triju država, Hrvatske, Mađarske i Srbije.

Nakon svečane povorke pjevačkih zborova u izvornim nošnjama, u prekrasnoj i velikoj župnoj crkvi sv. Petra i Pavla okupljene sudionike i goste koji su ispunili monoštorsku crkvu, prigodnim je riječima pozdravio i festival otvorio župnik vlč. Goran Vilov. Na susretu je nastupilo sveukupno osam pjevačkih skupina: muška i ženska pjevačka skupina KUD-a «Tomislav» Donji Andrijevc i KUD «Seljačka sloga» Gajić iz Republike Hrvatske, «Santovački crkveni zbor» iz Mađarske, te HBKUD «Lemeš» iz Svetozara Miletića, HKUD «Silvije Strahimir Kranjčević» iz Bačkog Brega, HKC «Bunjevačko kolo» iz Subotice, HKUD «Vladimir Nazor» iz Sombora i domaćini, KUDH „Bodrog”.

Crkveni pjevački zbor iz Santova, koji je drugi put zaredom gostovao u Bačkome Monoštoru, izveo je pjesme Zdravo pribлаго Marije Srce i Lipa si, lipa, Divo Marijo. Nastavak je to suradnje koja nakon prekida gotovo svih veza s vojvođanskim Hrvatima 90-ih godina, obnovljena 2001. godine Susretom prijateljskih naselja u Santovu, kojemu su sudjelovale folklorne skupine iz Bačkog Monoštora, Bačkog Brega i Petrijevac, čime je suradnja postala redovitom.

Svojom nazočnošću monoštorski festival su uveličali generalna konzulica Republike Hrvatske u Subotici Iva Aranjoš, voditelj Katoličkog instituta za kulturu i povijest «Ivan Antunović» prečasni dr. Andrija Kopilović, te gosti iz Male Bosne koje ove godine nisu nastupili u programu. Prečasni Kopilović posebno je zahvalio organizatorima i domaćinima, KUD-u Hrvata «Bodrog», izazivši zadovoljstvo što marijansko

*HBKUD «Lemeš»
iz Svetozara Miletića*

pjevanje karakteristično za crkvene zborove njeguju ne samo crkveni zborovi već i pjevačke skupine kulturno-umjetničkih društava, što je posebno pozdravio.

Na kraju festivalskog dijela svi sudionici i okupljeni vjernici zajednički su otpjevali pjesmu Čuj nas, Majko, nakon čega je na u prostorijama doma kulture s pozdravnim i prigodnim riječima predsjednice KUDH-a «Bodrog» Marije Turkalj, koja je istaknula kako mi nismo siročad jer imamo i Oca i Majku, otpočeo program.

„Svaki narod ima nešto po čemu je prepoznatljiv. Našem narodu povijest je dala dva jaka znaka prepoznavanja. Davno je to bilo kada je rimski Prvosvećenik naš narod nazvao „predzidem kršćanstva” i kada nas je ne tako davno Ivan Pavao II. iz istog Rima nazvao „marijanskim narodom”. Prvi naslov naši pradedovi plaćali su krvlju, a ovaj drugi plaćamo ljubavlju. Ovo raspjevano veće nas okuplja oko one majke koja nas nikada ne može ostaviti. Njenu ljubav mi večeras uzvraćamo.” Program s nekoliko pjesama uljepšale su pjevačke skupine KUD «Tomislav» Donji Andrijevc i HKC «Bunjevačko kolo» iz Subotice.

Druženje sudionika nastavljeno je zajedničkom večerom za sudionike i uzvanike, a po običaju, prije večere otpjevana je prekrasna šokačka molitva kojom se zaziva Božji blagoslov, koju su predvodili članovi monoštorskoga KUD-a. Uz monoštorske tamburaše veselilo se, pjevalo i plesalo dugo u noć.

Ponosni bački i srijemski Hrvati, koji traže suradnju sa svojim sunarodnjacima u Hrvatskoj i Mađarskoj, dokazali su koliko su svjesni svojih korijena, ponosni na svoju kulturnu baštinu, koju njeguju svakodnevno, a nastoje je učiniti prepoznatljivom raznim kulturnim i crkvenim manifestacijama poput ovog festivala Marijanskoga pučkog pjevanja. Jer Bački Monoštor i te večeri odisao je marijanskim duhom, ali i nacionalnim ponosom.

S. B.

*Okupljenima se obratio i
prečasni dr. Andrija Kopilović*

Dogodilo se prije 40 godina ...

KOTORIBA – „Sedmi rujna ove godine trebao bi datumski biti sretan broj, trebao bi to biti početak dugoročne suradnje žitelja istočnog Međimurja i žitelja 11 mađarskih naselja južnog dijela Zalske županije, ujedinjeni u Regionalnu udruhu Muramente” – rekao je u Kotoribi Lajoš Pavlic, načelnik Mjesne samouprave u Keresturu, na potpisivanju Sporazuma u suradnji nazvanoj Europa bez granica. Prvi su taj dokument potpisali načelnici: Kotoribe, D. Dubrave, D. Vidovca i Svete Marije, a iza njih će to učiniti čelni ljudi 11 mjesnih samouprava spomenutog područja. Riječ je o dokumentu koji precizira jačanje veza područja Hrvatske i Mađarske gdje u potonjoj državi većinom živi hrvatska populacija. Gledajući kroz jučer, ta je suradnja u vremenu otprije 60 godina bila zadovoljna-vajuća, potom je došla u stagnaciju, a sada bi trebala nadvisiti ta vremena radi jačanja gospodarskih, kulturnih i turističkih sadržaja u jedinstvenoj Europi. Dokument pretpostavlja zblizavanje nacija i unutar toga nacionalnih manjina, pa se sadržaj pojma entiteta sve više širi u Hrvatskoj kao pridruženome članu EU. Tu piše kako je budući most na prometnici i graničnom prijelazu Kerestur – Kotoriba jamstvo ostvarenja potpisanoga.

Jedan od bitnih zadataka potpisnica Sporazuma jest da pruže najveću potporu tim dvjema sredinama koje od 1991. godine čine maksimalne napore za povezivanjem, koje je sada sasvim izvjesno.

U tome se prije svega moramo okrenuti EU, odnosno njihovoj financijskoj potpori koja nam je do sada pomogla u izradi izvedbenih projekata mosta vrijednih 65 milijuna forinti, ali pri tome ne smijemo mimoći ni svoje županije i države. Tim je dokumentom okončana i prva faza izgradnje objekta i prometnica preko i do Mure. – dodao je Pavlic.

Pred nama je vrijeme ishoda ostale dokumentacije važne za početak gradnje, a to što sada imamo pred sobom, veliku zahvalnost trebamo izraziti Lajošu Pavlicu, čovjeku koji je bio uporan i imao jasnu viziju željno očekivane veze – rekla je Blaženka Zvošec, općinska načelnica Kotoribe. Marijan Varga, načelnik D. Dubrave, dodao je kako je Pavlic ostvario ono što se mnogima u Kotoribi činilo utopijom.

M. Grubić

Zanimljivo

Dinamo pobjednik Kupa velesajamskih gradova

Zagrebački Dinamo jedini je hrvatski pobjednik europskoga kupa, kao što je u nas Ferencváros, jedini mađarski nogometni klub koji je 1965. osvojio isto natjecanje. Bila je to sjajna godina i «zlatna generacija» Dinamovih igrača (na slici): stoje slijeva Slaven Zambata, Slavko Škorić, Branko Gračanin, Filip Blašković, Rudoilf Belin i Danijel Pirić, čuče Krasnodar Rora, Marijan Čerček, Marijan Brnčić, Mladen Ramljak i Josip Gurmirtl, a za pobjedničku momčad igrao je i Stjepan Lamza, koje je do završnice vodio trener Branko Zebec, a u završnici Ivica Horvat. Podsjetimo samo da je Dinamo u četvrtzavršnici izbacio talijanski Juventus, odigrao 2 : 2 u Torinu, a deklasiravši «staru damu» s 3 : 0 u Zagrebu. Nakon poraza u prvom polufinalnom susretu u gostima od njemačkog Eintracht Frankfurta (koji je te godine za ulazak u četvrtzavršnicu izbacio mađarski Ferencváros), Dinamo je nakon produžetaka slavio s 4 : 0. U prvoj utakmici završnice u Zagrebu s 2 : 0 pak pobijeden je engleski Leeds United, a u uzvratu 16. rujna 1967. na Elland Roudu u Leedsu odigrao 0 : 0, osvojen je Kup velesajamskih gradova.

Zlatna generacija Dinama iz 1967. godine

Zlatna lopta Flóriána Alberta

Jedan od naših najpoznatijih i najuspešnijih Santovaca, nogometaš Flórián Albert, rođen je 15. rujna 1941. u Santovu. Po majci (Manda Jelić) šokački Hrvat, a kako jednom reče, do njezine prerane smrti u djetinjstvu s njom je govorio samo šokački. Stekao je svjetsku slavu i jedini je dobitnik „Zlatne lopte” u povijesti mađarskog nogometa koju francuski športski list svjetskog ugleda od 1956. godine dodjeljuje najboljem europskom nogometašu godine, poslije već najboljemu nogometašu koji igra u Europi. Uskoro će biti 40 godina kako je za Božić 1967. „Zlatnu loptu” dobio Flórián Albert, jedini „Car” u mađarskome nogometu. Da je riječ o uistinu velikom priznanju, podsjetimo u kakvoj konkurenciji i s kolikim brojem glasova je baš on dobio „Zlatnu loptu”. 1. Flórián Albert (Ferencváros) 68, 2. B. Charlton (Manchester United) 40, 3. Jimmy Johnston (Celtic) 39, a u konkurenciji su bili još Beckenbauer i Eusebio. Oproštajnu utakmicu odigrao je u prvenstvenom susretu Ferencvárosa, za koji je igrao od 1952., i Zalaegerszega u Nacionalnom stadionu u Budimpešti 17. ožujka 1974., postigavši posljednji prvenstveni zgoditak u 78. minuti na 351., posljednjoj prvenstvenoj utakmici u dresu Ferencvárosa s kojim je 1965. osvojio i Kup velesajamskih gradova, a za koji ostaje vezan i nakon završetka s aktivnim nogometom. Odlukom Seoskog vijeća, na posljednjoj sjednici održanoj 12. srpnja, dodijeljeno mu je priznanje «Počasni građanin Santova», koja će mu biti uručena u okviru Dana sela u Santovu 28. srpnja prije podne u pola 11 na mjesnom nogometnom igralištu.

Pripremio: S. B.

**ČITAJTE I ŠIRITE
HRVATSKI GLASNIK!**